

Брошура са
успешним примерима

ШКОЛСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ

из области образовања

миграната/ азиланата

Београд
2021.

Република Србија је у области образовања миграната и тражилаца азила кроз инклузивну образовну праксу постала пример у европском образовном простору. За ученике мигранте од 2017. године у школама је обезбеђена образовна и психосоцијална подршка у процесу образовања и васпитања.

Иако је образовање основно људско право, деца мигранти и тражиоци азила суочавају се са препрекама у приступу квалитетном образовању кроз језичку баријеру и етничке разлике, нерешени правни статус, искуство доласка из ратом захваћених земаља, кумулативним стресом и траумама, као и потребом за социјалном адаптацијом. Министарство просвете, науке и технолошког развоја уредило је ову област доносећи *Стручно упутство за укључивање ученика избеглица/тражилаца азила у систем образовања и васпитања*¹, али и унапређујући законски оквир². До сада је кроз систем образовања сукцесивно прошло преко 4.500 ученика миграната. Примењујући *Стручно упутство* израђено је преко 3.000 индивидуалних планова подршке за ученике мигранте, 115 планова подршке на нивоу школе, одржано преко 10.000 допунских часова учења српског језика, обезбеђена је вршњачка подршка у учењу, купљено 500 књига и уџбеника, 650 комплета школског прибора.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја пружа подршку школама у којима се образују мигранти, између осталог и обезбеђујући бесповратна финансијска средства за реализацију активности малих грантова у оквиру програма Европске комисије под називом Специјалне мере за јачање капацитета Републике Србије за реаговање у ефикасном суочавању са појачаним мешовитим миграционим токовима – „Подршка систему управљања миграцијама у Србији – Побољшање капацитета за прихват, унапређење услуга заштите и приступа образовању“.

¹ <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2017/06/STRUCNO-UPUTSTVO.pdf>

² Закон о основама система образовања и васпитања ("Сл. гласник РС", бр. 88/2017, 27/2018 - др. закон, 10/2019, 27/2018 - др. закон и 6/2020), Члан 23, „Страни држављанин, лице без држављанства и тражилац држављанства, уписују се у установу из члана 89. овог закона и остварују право на образовање и васпитање под истим условима и на начин прописан законом за држављане Републике Србије. За децу и ученике из става 1. овог члана, за прогнана и расељена лица, избеглице и мигранте и децу и ученике који су враћени у земљу на основу споразума о реадмисији, која не познају језик на коме се изводи образовно-васпитни рад или поједине програмске садржаје од значаја за наставак образовања и васпитања, установа организује учење српског као страног језика“.

Имплементациони партнер Министарству у реализацији овог пројекта је Међународна организација за миграције (ИОМ).

У школској 2020/21. години, образовање ученика миграната не одступа од образовања осталих ученика у нашем систему, што је у великој мери условљено епидемиолошком ситуацијом (онлајн настава и комбиновано). Обухват основним образовањем у школској 2020/21. години у условима нестабилне епидемиолошке ситуације био је 85%, док је у редовним условима, пре пандемије обухват био од 92-95% мигрантске популације школског узраста. Школама и наставницима подршку пружају ментори, саветници/спољни сарадници ангажовани од стране Министарства, који одржавају редовну комуникацију са представницима Комесаријата за избеглице и миграције.

Министарство просвете, науке и технолошког развоја и Међународна организација за миграције захваљују се свима који активно доприносе образовању миграната и тражилаца азила. Из тог разлога припремљене су три брошуре: Брошура са примерима примене добре праксе ваннаставних активности из школа у области образовања миграната/азиланата; Брошура са успешним примерима школске документације из области образовања миграната/азиланата (сценарио наставе, акциони план, школски извештај за ученике мигранте итд.); Брошура са школским радовима ученика миграната.

Брошура са успешним примерима школске документације из области образовања миграната/азиланата

(сценарио наставе, акциони план, школски извештај за ученике мигранте итд.)

Брошура која је пред вама, резултат је рада тимова за подршку (тим за додатну подршку ученику мигранту, вршњачки тим за подршку ученику мигранту, више вршњачких тимова за подршку ученицима са проблемима у учењу у другим одељењима), као и представљање процеса индивидуализације наставе. Наставници у оквиру редовне припреме за реализацију наставе припремају садржаје и технике које прилагођавају потребама и могућностима ученика, а у овој ситуацији, и комбинованом моделу наставе.

У брошури се налазе примери који могу олакшати будући рад на јачању квалитета образовања миграната у Републици Србији. Приказујемо примере добре праксе школа које су креирале речнике стручних речи и израза, као и презентације на тему културе, језика и земље из које ученици мигранти долазе. Примери рада школа истичу предности похађања наставе у школама, учешће миграната у наставним активностима, позитиван утицај вршњачке подршке, а своје место су нашли и примери рада у условима учења на даљину. Све ове активности предузете од стране школа додатно су допринеле активном учешћу ученика миграната у животу и раду у школама, унапређивању њихових образовних постигнућа, већој мотивацији, развоју осећаја сигурности, самопоуздања и припадности, а самим тим допринеле су и одрживој инклузији у школску заједницу.

Животи ученика миграната постали су квалитетнији уласком у наше школе, а наше школе су богатије за искуство и сусрете са много емоција које деца и њихове културе доносе.

Успешни примери школске документације из области образовања миграната/азиланата

Стручним упутством из 2017. године прописани су кораци за укључивање ученика у наставни процес. Највећи број ученика миграната долази из ратовима захваћених земаља, Авганистана и Сирије, али има и оних који су због економских прилика напустили своје земље – Гану, Етиопију, Камерун и многе друге. Први проблем са којим су се сусрели сви учесници наставног процеса (и запослени у школи и ученици) јесте језичка баријера. Други велики проблем био је стрес, поново за све стране укључене у наставни процес – како за ученике и запослене у школи, тако и за родитеље и законске старатеље.

Укључивање ученика миграната у образовни систем и редовну наставу имало је за циљ развијање општих и међупредметних компетенција у складу са сопственим могућностима кроз остварење основних стандарда образовања. Поред овог, издвојени су и многи специфични циљеви који су исказани међупредметним компетенцијама.

- **Развијање способности сопственог креирања и управљања процесом учења**, где свако индивидуално селекује садржаје, уочава и раздваја битно од небитног истичући идеју и срж садржаја. То подразумева планирање времена, израду плана рада и стицање ефикасних вештина са којима се уочавају и превазилазе потешкоће настале у самом процесу учења.
- **Усвајање различитих видова комуникације** у образовном контексту где се невербални вид комуникације превазилази коришћењем стечених знања српског језика и употребом различитих средстава комуникације, а вербална комуникација заузима највећи простор у исказивању сопствености (мисли, осећања, потреба и жеља), па је образовни контекст примењен у приватном и јавном контексту.
- **Прикупљање, процена и употреба података и информација**, где су ученици користили знања и вештине из различитих предмета да представе, прочитају и протумаче податке користећи текст, бројеве, дијаграме и различите аудио-визуелне форме. Научили су да разликују

информације од релевантних чињеница и података и правилно их тумаче.

- **Познавање и употреба ИКТ** у настави представљала је познавање основних карактеристика расположивих информационо-комуникационих технологија (ИКТ) и њихову примену у свакодневном животу, раду и образовању. Ова знања посебно су била драгоцене током онлајн наставе за време трајања пандемије.
- **Сарадња и конструктиван приступ у раду групе**, где су ученици мигранти били укључени у решавање проблема и активно учествовали у животу школе. Научили су да учествују у заједничким активностима на конструктиван, одговоран и креативан начин, афирмишући дух међусобног поштовања, равноправности, солидарности и сарадње.
- **Развијање одговорног односа према здрављу, личној и општој хигијени** подразумевало је развијање свести о свим димензијама здравља (физичко, ментално, социјално, емоционално здравље) и познавању фактора који доприносе здрављу или га угрожавају и имплицирају њихово деловање на појединца, групу или заједницу. Промовисано је здравље, заштита здравља и здравих стилова живота.
- **Развијање еколошке свести и одговорног односа према очувању здраве животне средине** подразумева разумевање и развијање концепта здравог и безбедног окружења (вода, ваздух, земљиште) за живот људи и спремност на активно ангажовање у заштити и унапређењу квалитета живота у заједници.
- **Развијање естетске димензије и слободно уметничко изражавање**, што је значило препознавање међуповезаности различитих форми и средстава уметничког изражавања, вредновање доприноса културе и уметности развоју људске заједнице, развијање свести о међусобним утицајима културе, науке, уметности и технологије, као и препознавање сопственог креативног талента и слободног уметничког изражавања.
- **Развијање личне предузимљивости и иницијативности** од ученика захтева исказивање и заступање идеја, идентификовање и адекватно представљање својих способности и вештина („јаке стране“), развијање способности постављања адекватних и реалних циљева, процењивање и прихватање ризика; планирање и управљање ресурсима (знања и вештине, време, новац, технологије и други ресурси) и усредсређеност на постизање циљева.

Активности на нивоу школе за укључивање ученика миграната

Пре самог укључивања ученика свака школа је по Стручном упутству, а у складу са својим потребама организовала различите активности.

■ Формирање ТИМА за укључивање деце миграната у школу или ангажовање већ постојећег СТИО тима

Показало се да је важно да чланови ТИМА буду чланови колектива који су завршили обуку за укључивање деце миграната и остали запослени који су ентузијастични, имају развијену емпатију, одговорни су, отворени за сарадњу, повезани и спремни на компромисе и сналажење у новим ситуацијама, чланови ПП служби (психолог, педагог, педагошки асистент, дефектолози...)

■ Припрему запослених у школи и стварање позитивне климе за укључивање деце миграната у школу

О томе како су деца мигранти била укључена у рад школе умногоме је одлучивала атмосфера колектива школе. Да би се сви запослени у школи припремили за рад са децом мигрантима, у већини школа су организована:

- наставничка већа на којима су запослени у школи упознати са особеностима деце која се укључују у рад;
- радионице за превазилажење предрасуда и прихватање културолошких разлика, као и обуке за превазилажење стреса;
- састанци актива и усаглашавања начина рада;
- окупљања и стручне трибине на којима су се запослени упознали са културом, уметношћу, али и политичким приликама земаља из које долазе ученици мигранти.

■ Процену комплетне ситуације која је подразумевала неколико аспеката:

1. свеобухватно снимање ситуације у којој се деца налазе, услове у којима се налазе, потребе и приоритете који покрећу брзу иницијативност;
2. подршку коју тренутно остварују од стране социјалних служби, Комесаријата за избеглице, здравствених установа, НВО сектора, преводиоца и волонтера;
3. удаљеност и могућност обезбеђивања превоза до школе;
4. расположивост ресурса у школи, могућност њихове максималне искоришћености, флексибилност запослених и организацију рада усмерену ка прилагођавању потребама циљне групе;
5. процену могућности континуираног похађања наставе.

■ Стварање безбедних и несметаних услова за рад у школи

Иако се чини да локална заједница није инволвирана у рад школе и укључивање ученика миграната у наставни процес, то није тачно. Из тог разлога је било веома важно припремити све за безбедно функционисање у школи и ван ње:

- Разговарало се са представницима локалне заједнице и они су припремљени за долазак ученика миграната;
- Обавештен је МУП и укључен у рад школски полицајац;
- Спроведена је индивидуална процена и израда профила.

План подршке на нивоу школе

По Стручним упутству за укључивање ученика миграната у образовни процес, свака школа осмишљава је и припремала План подршке школе укључивању ученика мигранате, дакле активности на нивоу школе које у себи садрже низ корака којима се прати и вреднује рад са ученицима мигрантима. План подршке на нивоу школе садржи:

- Период адаптације – мере подршке и организацију образовно-васпитног рада у периоду од две недеље до два месеца (индивидуално). Током овог периода потребно је испланирати: интензивно учење језика средине, мере за превладавање стреса, прилагођену и допунску наставу.
- Укључивање у редовну наставу уз индивидуализацију и диференцијацију;
- Укључивање у ваннаставне активности и вршњачку подршку;
- Планско укључивање породице/родитеља/других законских заступника;
- Сарадња са центром за социјални рад;
- Сарадња са организацијама цивилног друштва које раде у области неформалног образовања (ради остваривања синергијских ефеката подршке);
- Праћење напредовања ученика-ица.

Пример Плана подршке школе укључивању ученику

АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ
Информисање родитеља ученика школе о укључивању ученика миграната (родитељски састанак, радионица, порекло ученика миграната обичаји и култура)	Почетак септембра или током школске године пре укључивања ученика	Директор и запослени школе

АКТИВНОСТИ	ВРЕМЕНСКА ДИНАМИКА	НОСИОЦИ АКТИВНОСТИ
Организовање семинара и обуке за наставнике са темом „Препознавање симптома стреса“	Септембар	Одељењске старешине, педагог/психолог школе, директор школе
Упознавање ученика са Повељом дечјих права; Обележавање Дечје недеље	Октобар	Одељењске старешине, предметни наставници, педагог/психолог школе
Реализација радионица из области „Школа без насиља“	Новембар/децембар	Одељењске старешине, предметни наставници, педагог школе/психолог
Радионице за превазилажење предрасуда и стереотипа	Током школске године	Наставници грађанског васпитања
Организовање радионице за све родитеље ученика школе (у оквиру родитељског састанка) на тему „Технике за превазилажење стреса. Конструктивно реаговање на стрес“	Јануар/фебруар	Одељењске старешине, педагог школе, наставници грађанског васпитања
Израда едукативних материјала (веб странице, брошуре, плакати, презентације...)	Током школске године	Ученици, одељењске старешине, педагог/психолог, директор, чланови Тима
Спортска такмичења и развијање здравих животних стилова	Март/април	Чланови Тима, наставници физичког и здравственог васпитања

Период адаптације

Током периода адаптације прикупљани су лични подаци и информације о ученику из више извора.

- Од самог ученика (интервју који прати попуњавање ЛИЧНОГ КАРТОНА ученика);
- Од старатеља уколико су деца без родитељске пратње, односно родитеља и чланова породице;
- Од социјалних радника који су важна карика у прикупљању података јер су упознати са комплетном ситуацијом у којој се дете налази.
- У изузетним ситуацијама, од Комесаријата за избеглице, Полиције, волонтера и осталих служби који су у непосредном контакту са ученицима.

ЛИЧНИ ПОДАЦИ О УЧЕНИКУ/ЦИ		
Име и презиме	U. S.	
Датум рођења	23.12.2011.	
Земља порекла	Индија	
Матерњи језик	Панџаби	
Подаци о претходном школовању	завршио 3. разред у Индији	
Страни језик којим се користи (ниво)	енглески – средњи ниво	
Подаци о одраслим особама у пратњи ученика	Отац	Г. С.
	Мајка	А. К.
	Остали	

Разред који похађа	4 СОТ
Напомене о развоју ученика	Нема здравствених проблема, развој је такоа уредно
Напомене о досадашњим образовним постигнућима	Највише воли математику, пише бројеве арапским цифрама, писана и штампана слова латинице
У које ваннаставе активности жели да буде укључен	спорт, математика
Одељенски старшина	Б. А.
Други наставници и сарадници укључени у рад са учеником	В. Н, С. М, З. В, А. Х
Запажања наставника (број ципела, храна коју једе, специфичности у животним навикама)	

Попунио уз помоћ преводиоца: В. К.

У периоду адаптације већина школа се одлучила за радионице интензивног учења српског језика. Највећи изазов у процесу укључивања ученика миграната у систем управо је језичка баријера. Интензивним учењем језика баријера се смањује и омогућава ученицима да се брже, лакше и боље уклопе у наставни процес.

■ Да бих учио, реци ми шта учим

● Речник

Приликом учења нових речи из српског језика, формира се двојезични речник. У првој колони је реч написана на енглеском, у другој на српском ћирилицом, а у трећој је слика која треба да асоцира на појам (уколико није апстрактан). Деца преписују речи и користе их на часовима тако да полако, али сигурно напредују у комуникацији и појачавају фонд речи.

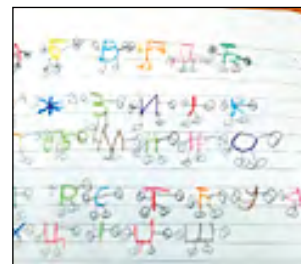
● Избор тема

На почетку сваког часа ученицима се понуди неколико тема које су унапред припремљене, а ученицима се поставља питање шта би желели прво да уче. Самим тиме што ученици сами бирају између неколико тема, мотивисанији су да се укључе у наставу и активно раде.

I like	Ја волим	
I do not like	Ја не волим	
to eat	да једем	

● Кад слова и бројеви оживе

Један од добрих начина развијања графомоторике, посебно за ученике првог образовног циклуса је „оживљавање слова“. На овај начин ученици кроз игру уче слова и бројеве, али и развијају графомоторику.

Са циљем развијања графомоторике, осмишљене су и многе активности за разбијање предрасуда и стереотипа које се реализују на наставним и ваннаставним активностима.

Све ове активности су истовремено усмерене и на развијање толеранције, сарадње и поштовања различитости, разбијања стереотипа и предрасуда.

Организација наставног процеса

Приликом укључивања ученика миграната у школу, неке школе реорганизовале су постојећи распоред. Настава је пратила школски календар, али је организација часова прилагођена тако да је стварала адекватне услове за укључивање деце миграната у наставни процес.

Стручним упутством за укључивање ученика избеглица/тражилаца азила у систем образовања и васпитања прописано је доношење Плана подршке ученику. Овај план одређује у који ће разред ученик бити уписан, а садржи програм адаптације и превазилажења стреса, програм интензивног учења језика средине, индивидуализацију и укључивање у ваннаставне активности.

План подршке ученику

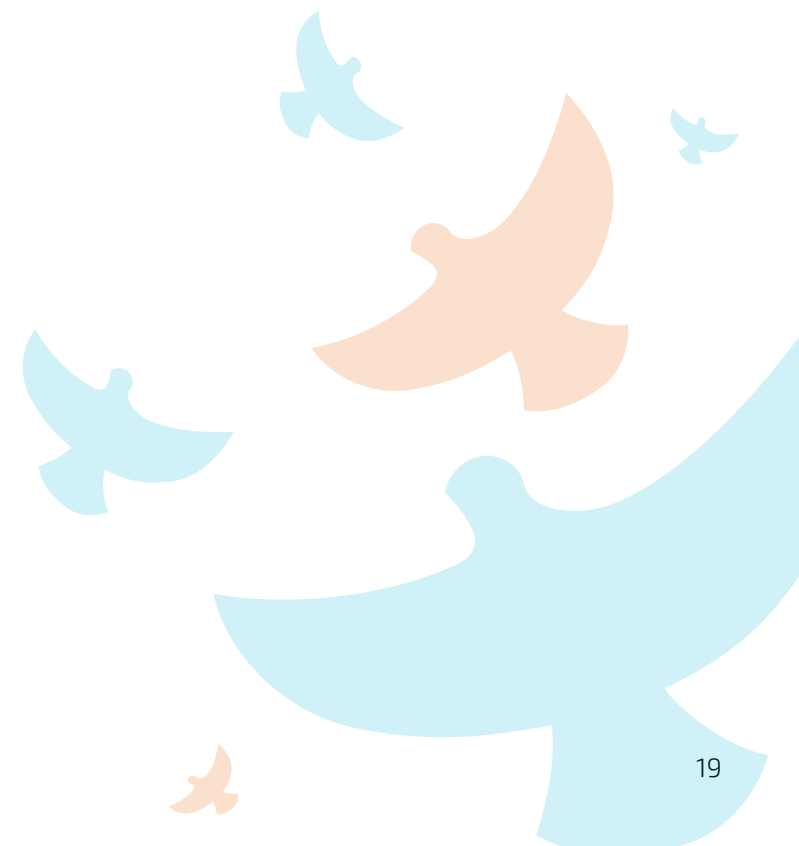
А.Р. 10 година, Иран, 4 разред План активности у периоду септембар 2020- децембар 2020.		
Предмет/област: Компетенција за учење	Циљ (очекивана промена): УЗ ПОМОЋ УЧИТЕЉА И САРАЂУЈУЋИ СА ДРУГИМА СТИЧЕ НОВА ЗНАЊА	
СТИЦАЊЕ ЗНАЊА ПОМОЋУ РАЗНИХ ИЗВОРА	Тражи слике, лепи их, боји, црта, преписује, прецртава, упоређује и закључује, ради задатке у свесци	Српски језик, математика, природа и друштво, ликовна култура
Предмет/област: Комуникација	Циљ (очекивана промена): ЦИЉ ЈЕ ДА НАУЧИ ШТАМПАНА СЛОВА ЛАТИНИЦЕ, ПИШЕ И ЧИТА ЈЕДНОСТАВНЕ РЕЧИ НА СРПСКОМ И ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ	
ШТА РАДИМО СА ДЕТЕТОМ/УЧЕНИКОМ	КАКО РАДИМО	УЧЕСТАЛОСТ И ТРАЈАЊЕ
Усвајање штампаних слова латинице	Монографска метода обраде слова уз употребу уџбеника Слово до слова, плаката, прилагођених листића, слика, Јутјуб видеи, едукативни материјали на Интернету	Часови српског језика
Предмет/област: Рад са подацима и информацијама	Циљ (очекивана промена): РАДИ СА БРОЈЕВИМА Познаје рачунске операције сабирања и одузимања и примењује их у цифарским задацима у оквиру прве хиљаде Једначине са једном непознатом Комбиноване рачунске операције ПРЕТРАЖИВАЊЕ НА ИНТЕРНЕТУ	

ШТА РАДИМО СА ДЕТЕТОМ/УЧЕНИКОМ	КАКО РАДИМО	УЧЕСТАЛОСТ И ТРАЈАЊЕ
Сабирање и одузимање троцифрених бројева усмено или писмено, решавање једначина са сабирањем и одузимањем	Употреба уџбеника или радне свеске (цифарски задаци), наставних листића, Јутјуба, едукативних материјала на Интернету	Септембар – децембар
Предмет/област: Естетичка компетенција	Циљ (очекивана промена): СЛОБодно СЕ УМЕТНИЧКИ ИЗРАЖАВА	
Развија сопствене стваралачке способности у свим уметничким пољима свог деловања	Препознаје и користи разне ликовне материјале Одговара на постављене теме ликовним изражавањем Пева дечије песме, схвата појам такта	Септембар – децембар Ликовна култура Музичка култура
Предмет/област Одговоран однос према околини	Циљ (очекивана промена): РАЗУМЕ И РАЗВИЈА КОНЦЕПТ ЗДРАВОГ И БЕЗБЕДНОГ ОКРУЖЕЊА	
Схвата важност здравог и безбедног окружења и настоји да оно такво и буде	Цртежи, разговор, уџбеник, непосредно окружење, учење правила спортских игара, вежбе за развој крупне моторике (трчање на 100 метара, прескакање вијаче...)	физичко васпитање Септембар – децембар

Предмет/област: Одговоран однос према здрављу		Циљ (очекивана промена): ПОЗНАЈЕ НАЧИН ОДРЖАВАЊА ЛИЧНЕ И ХИГИЈЕНЕ ПРОСТОРА	
Схватање значаја и начина одржавања личне и хигијене простора		Разговор, презентације, цртање на тему хигијене, израда плаката, одржавање хигијене свог простора...	Септембар – децембар
Предмет/област: Сарадња		Циљ (очекивана промена): АКТИВНО УЧЕСТВУЈЕ У РАДУ ГРУПЕ ПОШТУЈЕ ДРУГЕ ЧЛАНОВЕ ГРУПЕ	
Оснаживање за активно учешће у групном раду – истицање свог и поштовање туђег мишљења, заједничко испуњавање задатака, закључивање...		Проналажење информација, упоређивање, расправљање, извођење закључака, цртање, поштовање туђег мишљења и истицање свог	Септембар – децембар
Датум израде 18.9.2020. 18.9.2020.	Чланови ПП тима: Б.А, А.Х, О.С. Чланови ПП тима: Б.А, А.Х, О.С.	Координатор/ одговорна особа за реализацију: В.К.	Школски извештај: 18.12.2020.

■ Укључивање у групу (разред)

После периода адаптације од две недеље, ученици су укључивани у редовни наставни процес. Припреме за укључивање ученика миграната у одељења захтевало је припреме обе стране (и ученика одељења и ученика мигранта) ради лакшег, бољег и сврсисходнијег функционисања наставног процеса. Овде је важно истаћи рад на нивоу одељењске заједнице који се тиче културолошких разлика, прихватања различитости и одбацивања предрасуда. Било је важно „порушити“ предрасуде усвојене у породици, од стране средстава јавног информисања или стечене у свакодневном животу ради стварања позитивне климе у одељењу. Са друге стране, било је важно и деци мигрантима која се укључују у наставни процес указати на културолошке разлике, упознати их са правилима понашања у школи и припремити их за што боље сналажење у групи којој ће припадати.

Радионице за превладавање стреса и превазилажење предрасуда

Радионице које се реализују у установама образовања и васпитања једна су од најчешћих активности у оквиру наставе и прилагођене су узрасту и потребама ученика и ученица. У наставку доносимо примере неких од радионица:

1. „Исто и различито“

Ученици на папирићима исписују своје особине/игре које воле/омиљене цртане филмове/омиљене боје... које су, по њиховом мишљењу, јединствене. Наставник прави јединствену табелу у коју сврстава ученике према истим особинама и осталим параметрима који су понуђени у упитнику.

Исход: Ученике повезују интересовања, а не само успех у школи. Кроз ову игру се боље упознајемо, видимо не само то колико смо слични и различити, већ и то да различитости обогаћују групу.

2. „Како ме други виде“

Ученици су подељени у парове које чине ученик-ица мигрант и домаћи ученик-ица. Ученици седе један преко пута другог, пажљиво посматрају и цртају једно друго. Задатак је уочавање међусобних сличности и разлика и приказивање кроз цртеж. Овом радионицом се постиже уважавање различитости, развијање осећаја припадања и равноправности у школи, а јачају се и вршњачка помоћ, дружење и другарски односи.

3. „Научи ме језик“

Ученици су распоређени у парове, али сами бирају свог парњака. Ученици мигранти/тражиоци азила на свом језику описују свог друга/другарицу. На овај начин ученици из Србије уче језик својих другара, ученика миграната, усвајају знања о другим културама и

обичајима, развијају толеранцију према другим културама, а сама радионица доноси ведро и весело расположење.

4. „Разматрање последица стереотипа између мушких и женских игара у спорту“

Задатак који треба да решимо овом радионицом односи се на сазнања о томе шта су заправо предрасуде и стереотипи и како утичу на наше понашање. Често су појединци, али и групе дискриминисани због стереотипа и предрасуда. Свако друштво има формиране стереотипе о томе како би требало да се понашају мушкарци, а како жене, а све због већ постојећих и културолошки додељених улога. С обзиром на то да је породица место где се највише учи, родитељи често, свесно или несвесно, утичу на формирање стереотипа код деце. Зато је важно разговарати о овој теми, а укључивање миграната и тражилаца азила са њиховим искуствима у наше школе може нам бити од помоћи.

Током ове радионице ученици добијају текст у коме девојчица жели да се прикључи дечацима у игрању кошарке. Реакције деце су следеће: неко је против јер је девојчица, а неко је подржава. Затим добијају наставак текста у коме дечаци прихватају девојчицу у кошаркашки тим, али кратко, да покаже како игра кошарку. По уласку у игру девојчица постиже кош, и сваки следећи напад пролази добро. Након тога, дечаци су одушевљени њеном игром и исказују жељу да она настави да игра кошарку са њима.

Следи дискусија о тексту.

Питања која могу подстаћи дискусију су: Како се девојчица осећала када јој дечаци нису дозволили да игра? Које јој је право угрожено? Да ли су знали како она игра кошарку? Зашто су дечаци променили мишљење након њене игре?

Исход: Дискусија је утицала на промену мишљења о устаљеним стереотипима и предрасудама о способностима мушкараца и жена.

5. Интерактивна игра „Пробај да се снаћеш“ – игра у којој се

учесницима стављају повези (преко очију, ногу и руку...) и постављају минималне препреке које треба да превазиђу „без коришћења удова“ и да се тако на неколико минута нађу у кожи особа са инвалидитетом и пред проблемима са којима се оне сусрећу свакодневно. Ова игра је веома корисна ако желимо да ученике подстакнемо да раде на освешћивању, а потом и превазилажењу предрасуда према особама са инвалидитетом.

6. „Мерење помичним мерилом“

Много људи и данас (иако временом све мање) има став да особе женског пола нису способне и стручне за рад у машинству и областима повезаним са машинством. На почетку дечаци треба да износе примере послова и активности за које они верују да их девојчице не могу или не знају урадити. Девојчице, са друге стране, наводе примере из којих се види да су жене способне да раде и тзв. „мушке послове“ истичући своју равноправност.

Диференцијација и индивидуализација садржаја за ученике мигранте

По завршетку периода адаптације, ученици мигранти/тражиоци азила су укључени у одељења. Приликом укључивања у одељења, води се рачуна о урасту ученика, предзнањима, вештинама и способностима. Без обзира на то, језичка баријера још увек постоји, па је настава за нове ученике и ученице прилагођена могућностима сваког понаособ.

Планирање наставе у новим условима

Постојећи наставни план се прати на редовним часовима уз прилагођавање метода, средстава и облика рада на часу. Примену индивидуализације потпомажу стручни сарадници, као и преводилац, уколико то ситуација дозволи. Водило се рачуна о начину и распореду седења и доступности садржаја и информација. Посебна пажња је усмерена на искоришћеност капацитета и времена на обе циљне групе (и мигранте и остале ученике) и константно се радило на поравнању почетне базе за усвајање садржаја, које је на крају одређене фазе, имало за резултат хомогенију групу која лакше може да прати наставу.

Спровођење наставе

Великог одступања на часовима редовне наставе није било уколико је наставник добро припремљен за час. За сваки час било је потребно припремити и садржаје (посебно прилагођене наставне листиће, задатке на више нивоа сложености и остале дидактичке материјале који омогућавају индивидуализацију) предвиђене за ученике мигранте, али који омогућавају и несметани рад одељења. Ту је посебно дошла до изражаја креативност наставника и сналажење у новим ситуацијама. У старијим разредима, показало се да је одлично ако се ученику мигранту додели ученик ментор.

Он је задужен за свог друга мигранта, помаже му, преводи ако је то потребно, указује на неке законитости предметне наставе и помаже у савладавању наставних садржаја. Са друге стране, усмерава и одељењу преноси искуства и сазнања које ученик мигрант поседује из те области. То појачава вршњачку сарадњу и не омета наставу, а има позитиван утицај и на ученика ментора, и на ученика мигранта и на цело одељење.

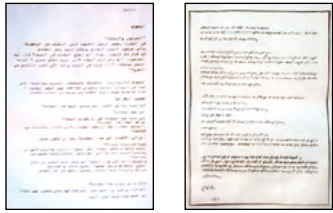
Настава је захтевала:

- комбинацију метода,
- примену свих облика рада,
- примену иновативних технологија,
- индивидуализацију и диференцијацију,
- симултано превођење,
- интеракцију,
- вишејезична наставна средства,
- асистирање и подршку појединим ученицима.

Примери

Буди цврчак или буди мрав

ЕЗОП „Цврчак и мрав“

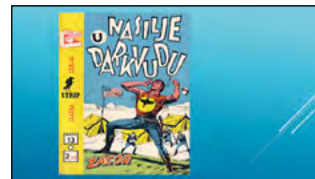
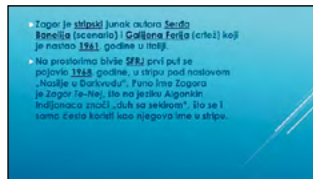
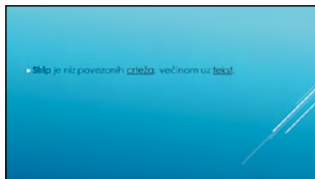

У зимско доба, мрави сушили жито које је од влаге набрело. Дође гладан цврчак и затражи им мало хране. Мрави му тада рекоше: „Зашто летос ниси скупљао храну?“ Цврчак им рече: „Нисам имао времена јер сам дивно певао.“ Насмејавши се, мрави му одговорише: „Ако си летос певао а ти сад играј да те глад прође!“

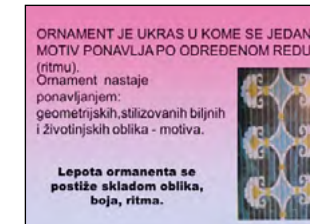
Уз то, користи се и материјал – цртани филм који прати текст басне, па се ученицима настава приближава и аудио-визуелним материјалом.

Коришћени су и многи садржаји који нису захтевали велико познавање језика, а омогућавали су ученицима развијање естетских вредности и вештина.

Стрипотeka

Украси ме, ишарај ме

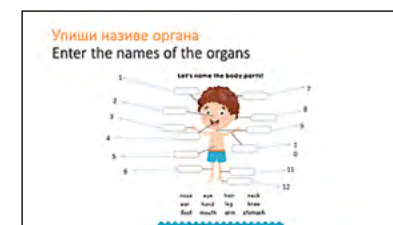
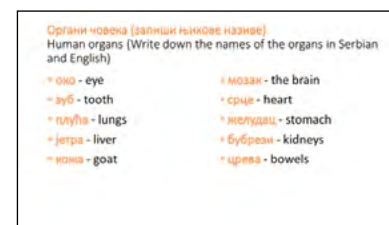
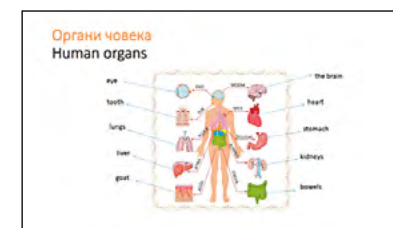
За ученике другог образовног циклуса направљени су и прилагођени програми који су омогућили постизање исхода планираних одређеним предметом.

Видови прилагођавања предметне наставе ученицима мигрантима

Предмет: Хемија	Циљ (очекивана промена): Ученик стиче знања о основним појмовима у лабораторији, особинама супстанци, основним хемијским симболима (водоник, кисеоник, сумпор, азот). Трајање: током школске године		
Кораци/ Активност	Реализатори	Учесталост и трајање	Исход/ очекивана промена и како ће се проценити
1. Препознавање лабораторијског прибора	Наставник хемије, вршњаци, члан тима, волонтер, преводилац	Током школске године	Када му се покаже прибор, ученик га препознаје
2. Особине супстанци	Наставник хемије, вршњаци, члан тима, волонтер, преводилац	Током школске године	Када му се покаже супстанца (со, вода), ученик зна да је опише.
3. Хемијски симболи	Наставник хемије, вршњаци, члан тима, волонтер, преводилац	Током школске године	Зна да напише хемијске симболе (водоник, азот, сумпор, кисеоник)

Предмет: Биологија	Ученик препознаје различите биљне и животињске врсте, преписује са табле у свеску, зна који системи органа постоје у телу човека као и њихове улоге).
Препознавање биљног и животињског света	Ученик добија слике различитих биљних и животињских врста и уз помоћ наставника или друга из клупе их именује и разврстава
Преписивање са табле	Ученик преписује реченице са табле у свеску.
Упознавање са системима органа у телу човека	Ученик добија слике човечијег тела на којима су представљени различити системи органа. Уз помоћ наставника именује сваки систем органа и говори његову улогу у телу

ДА ЛИ СЕ ЗНАМО? МОЈЕ ТЕЛО И ЈА

Предмет: Физика	Ученик-ца зна шта је предмет проучавања физике, преписује са табле у свеску, зна да се представи, ум е да изрази своје потребе.	
SI систем – Међународни систем мера и мерних јединица	Ученик-ца преписује у свеску табелу SI система са основним физичким величинама и њиховим мерним јединицама	2 недеље
Мерила и мерни инструменти	Ученик-ца се упознаје са основним мерилима као што су лењир, метарска трака, штоперица, мензура и вага; Ученик-ца помоћу мерила мери одређене физичке величине и записује резултате мерења	Током првог полугодишта
Претварање мерних јединица	Ученик-ца врши претварање мерних јединица за дужину и време	Током првог полугодишта

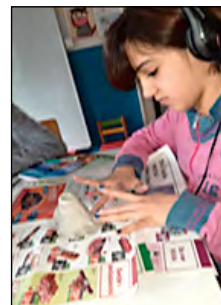
Примери часова

Ерупција знања

Час смо започели краћим видеом (2, 5 минута) на енглеском језику у ком се објашњава шта је вулкан. Видео је добар алат за рад у настави јер у основним цртама и кроз анимацију приказује шта су вулкани и како настају.

Следи презентација о томе који су делови вулкана, затим какве могу бити ерупције, те где вулкани најчешће избијају (Ватрени појас

Пацифика). Представљени су најзначајнији вулкани у Азији, Америци и Европи, а затим уследио *worksheet*, тј. радни лист (припрема га сам наставник), а служи за понављање наученог.

Други део часа организован је у форми радионице под називом Израда вулкана. Конкретно, ова радионица реализована је у прихватном центру у коме су смештени мигранти, па наставници са собом носе материјал потребан за радионицу. Ту су глина мол, сода, црвена боја и сирће (разблажено). Деца која су учествовала у радионици су најпре обликовала вулканску купу са отвором, додали остале

састојке и тако изазвали реакцију која подсећа на ерупцију вулкана. На крају смо погледали још један видео. Радионица је уз коришћење различитих техника добила на динамици, заједно са децом урађен је прави мали експеримент, а ученици су уживали док су радили. Уједно, учили су да буду опрезни и стрпљиви при експерименту.

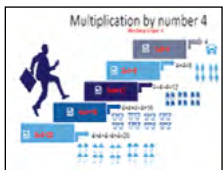

Кад се бројке сложе – БИНГО

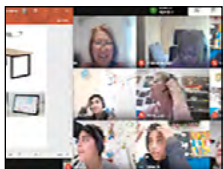
Час је започет лаганим упознавањем са таблицом множења и то са бројем 2, затим са 3, 4 и 5. Ученицима су подељени израђени букмаркери са таблицом множења од 1 до 10, тако да је сваки ученик добио по два, један да има у учионици, а други да може да понесе у собу и учи. Сваки букмаркер је особен, јер има име ученика. Затим

следи неколико задатака да се понови научено, а потом и игрица БИНГО. Унапред су припремљене БИНГО картице са бројевима (резултати бројева из таблице множења), затим су уследили задаци, одговарање на поствљени задатак, нпр. 3×5 , те онај ко на картици има број 15, заокружи га. Овај начин рада је динамичан и забаван, сви ученици се труде да брзо рачунају, траже решења на букмаркеру и заокружују на БИНГО картици са циљем да победе.

Уследило је упознавање са мерењем. Ученици су лењиром мерили свеску, таблет, прст, букмаркер... и читавали. Затим су се упознали са мерним јединицама за дужину: mm, cm, dm, m, km. Следили су задаци са претварањем, које су ученици рашавали са наставником, а онда рад у три групе, тј. три пара.

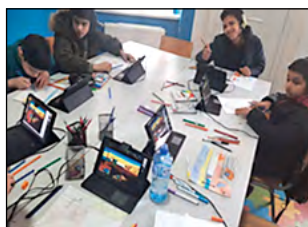
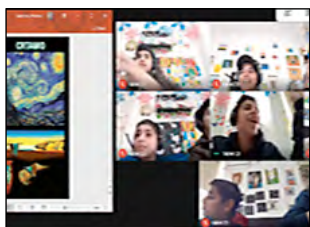

Час је завшен правом математиком, рачунањем обима и површине на једноставним примерима. Тако су ученици повезали учење таблице множења до 5 са практичним стварима.

Без обзира на изазове које је донела пандемија и организовања наставе на даљину, није заборављена ни уметност.

Постани уметник

Овај час је посвећен уметности и развијању естетских компетенција ученика, пре свега ликовних и музичких, а онда и потенцирању и откривању талената међу ученицима кроз ликовне радове и калиграфију. Након уводних поздрава и опуштања уз добру атмосферу, ученици се упознају са циљем часа, ликовним и музичким знањима и вештинама које ће развијати у унапређивати. Кроз презентацију, ученицима су представљени најпознатији светски сликари и њихове најзначајније слике, од Леонарда да Винчија до Густава Климта (8 сликара). Ученици су уз помоћ наставника запажали детаље, боје и линије на сликама и давали коментаре и утиске.

Следи креативни рад од 20 минута. Ученици добијају задатак да нацртају неку од представљених слика Пикаса, Климта или Ван Гога, или пак неки

детаљ са слике. Овај задатак је ученицима занимљив и инспиративан. Док раде своје радове, пушта се класична музика, од Моцарта до Мориса Равела, њихове најпознатије композиције (6 композитора). Након завршетка и избора најбољег рада, следи поновно прелиставање музике и композитора које смо слушали кроз презентацију.

Завршни део посвећен је калиграфском писању. Ученицима је наставник исписао имена на картицама, а онда су они по истом узорку писали, или осмишљавали свој начин лепог писања.

Ваннаставне активности

Нису заборављене ни ваннаставне активности које су важан део сваког наставног процеса.

1. Израда плаката као продукта пројекта: „Водич кроз моје место“

Активност је организована као радионица. Ученици су подељени по групама и на основу задатака које су претходно добили, донели су различите материјале за плакат (одштампане слике, различити подаци о месту, натписи из новина, цртежи ученика и сл.)

Међупредметне компетенције: компетенција за учење, комуникација, рад са подацима и информацијама, дигитална компетенција, решавање проблема, естетичка компетенција, сарадња.

2. Празници и обичаји

Учесници ове активности су деца мигранти, ученици одељења, учитељ, предметни наставници, преводилац.

Ученици стичу нова знања о празницима, традицији и обичајима, разликују празнике и њихова обележја, развијају свест о значају традиције и поштовању обичаја за културу једног народа. На почетку рада, ученицима је објашњено да је обичај устаљен начин понашања за неки одређени празник. То је традицијом пренесен начин

понашања који се у народу поштује. Постоје обичаји који се везују само за један народ, али и они који се поштују и обављају широм света. Традиција, пак, подразумева преношење обичаја са генерације на генерацију. Ученици размењују са ученицима мигрантима знања и искуства, обичаје и традицију свог народа, своје државе, своје породице. Слушају, уче и певају „Рођенданску песму“, као и песму „Деда Мраз“ ако се ова активност ради уочи Нове године. Након тога добијају новогодишње честитке које се боје а на полећини могу да се напишу новогодишње жеље другарици или другу из клупе. Ученици у кабинету за информатику штампају слике празника, прослава празника или обичаја из њихове средине за школски пано.

Компетенције: Комуникативна компетенција, компетенција за учење, дигитална компетенција, компетенција за решавање проблема, за сарадњу, естетичка компетенција, компетенција за одговорно учење у демократском друштву.

Корелација: Музичка култура, грађанско васпитање, веронаука, ликовна култура, српски језик, информатика.

3. Игра улога

Ова активност је приказ могуће конфликтне ситуације у учионици између одељењског старешине и једног ученика кроз игру улога. Два ученика добијају задатак на папиру за своју улогу.

Док се они припремају, одељење се дели на четири групе, при чему по две имају исти задатак. Дате су им инструкције шта да посматрају, да замисле себе у задатој ситуацији, своје реаговање и да понуде решење за излазак из конфликтне ситуације. Прва група представља ученика, а друга одељењског старешину. Ученици поред вербалне комуникације користе и невербалну.

4. Ликовне радионице на тему „Годишња доба“

За ову активност користимо материјал: колаж, хамер у боји, дебљи папир. Прво израђујемо дрво. Користимо хамер у боји за свако годишње

доба, на којем колажем правимо дрво које својим изгледом представља одређено годишње доба (јесен, зима, пролеће, лето).

Ученици одговарају на питање: Шта нам доноси свако годишње доба? Одговоре израђујемо тако да представљају одређено годишње доба:

- Корпа са воћем (јесен)
- Цветови (пролеће)
- Пахуљице (зима)
- Лепеза (лето)

Следећи део активности посвећујемо изради позивница за изложбу ученичких радова.

Сврха ове радионице била је развијање естетске димензије и слободно уметничко изражавање; сарадња у групи и активно учење у животу школе; развој комуникационих вештина. Дружење и рад са вршњацима опушта; задовољство на крају урађеног; срећа што можемо да покажемо заједничке радове вршњацима и наставницима; богаћење речника и лакше споразумевање са вршњацима и наставницима.

5. Светлосне појаве

За наставну јединицу Преламање светлости и индекс преламања, може да се користе симулације са сајта <https://phet.colorado.edu/sr/simulations/category>, како би ученици што лакше схватили ову природну појаву, а и да би час био занимљивији. После кратког објашњења о томе када настаје преламање светлости и шта је индекс преламања, ученицима се препушта да открију како се изводи ова симулација и чему служе поједине алатке. Ученици воле рад на рачунару, то их подстиче да истражују, тако да је овај део часа врло занимљив. Наставник је ту као подршка. У даљем раду, на основу добијених података, ученици добијају задатак да израчунају индексе преламања за непознате оптичке средине А и Б.

На овом часу, развијају се две међупредметне компетенције: рад са подацима и информацијама и дигиталне компетенције.

Настава за ученике мигранте у прихватним центрима и центрима за азил

Дружења и наставне активности организоване су и у прихватним и у центрима за азил у којима су смештени ученици мигранти/тражиоци азила.

За ученике су организоване различите радионице:

- адаптивне, у којима се деца играју „старе“ игре: школице, кликере, вруће – хладно, каладонт;
- израда и пуштање змајева;
- оригами;
- Креативци;
- Мали математичари;
- Свезналице;
- радионице о Републици Србији;
- Ко сам ја;
- Фарма или зоолошки врт;
- оптичке илузије;
- мушко шишање и многе друге.

У радионици **Креативци**, заједничким радом и поделом активности ученици мигранти имали су задатак да израде кућицу од картона. Задатак је био да картонску макету кућице облепе циглицама у боји. Ученици су морали да се договоре око боја које ће користити приликом израде макете кућице, као и крова макете. Ученици су били изузетно заинтересовани за ову радионицу и израдили су веома лепу макету кућице која ће красити њихов простор Дечијег клуба у прихватном центру у коме бораве.

У радионици **Мали математичари** ученици добијају задатке да сабирају и одузимају бројеве до 20 уз помоћ дидактичких средстава. Ученици су

имали задатак да израчунају збир или разлику бројева и да према задатим захтевима обоје слику. Током рада на овој радионици уочено је скромно предзнање ученика, које је резултат животних околности у којима се ученици мигранти налазе већ дужи период, али и веома висок ниво мотивације за даље учење и напредовање.

Током радионице **Свезналице**, ученици мигранти имали су задатак да поставе 81 магнет са државама света на велику магнетну таблу. Уз помоћ боја су проналазили континенте. Један од задатака био је да пронађу Сирију, односно земљу из које су дошли и Србију, земљу у којој се сада налазе. Изузетно интересантна им је била Русија. Помоћу овог атласа света, открили су континенте, државе света и њихове главне градове. Упознали су њихову природу, биљни и животињски свет и историју. Ученици су врло активни током радионичарског рада, а и сама тема је врло занимљива.

Са заинтересованошћу је дочекана и **радионица** у којој је ученицима мигрантима на хамер папиру представљена **Република Србија** кроз географску карту, писмо, заставу, народну ношњу, традиционалну храну, културне институције и знаменитости неког града. Представљен је главни град Републике Србије, главни град Војводине, као и град у коме се тренутно налазе – Сомбор. Представљена им је и Школа. Након нашег представљања, деца мигранти/тражиоци азила су имали задатак да представе на сличан начин на хамер папиру земљу из које долазе. Након израде паноа, приступили су бојењу материјала. Правили су авионе од шарених папира, кош и у њега убацивали шарене лоптице које смо такође правили од папира. Ученици мигранти/тражиоци азила који су пореклом из Сирије, показали су заинтересованост и били веома кооперативни током радионичарског рада. Такође су са својим вршњацима из Школе остварили леп и пријатељски однос.

■ Ко сам ја?

Радионица тече овако: Имају само 1 минут (користи се пешчани сат) да поставе што више питања како би дошли до одговора на питање „ко сам ја?“. Питања се постављају тако да одговор може да буде само да или не. Примери питања:

- „Да ли сам живо биће?“
- „Да ли сам предмет?“
- „Да ли сам животиња?“
- „Да ли сам воће?“
- „Да ли сам јестив?“

Учесници радионице треба да открију да ли су, на пример, космонаути, банана, телефон или слон. Онај ко погоди више ликова и сакупи више жетона, победник је.

Да би објаснили игру ученицима мигрантима, била је потребна помоћ преводиоца, који је ученицима објаснио игру на матерњем језику. Када су ученици схватили игру, били су активни и игра им је била занимљива.

■ Фарма или Зоолошки врт

Ученици имају задатак да исеку картице на којима су приказане животиње и да их распореде у „фарму“ или у „зоолошки врт“, а потом да именују животиње на матерњем језику, енглеском језику и на српском језику. Ученици мигранти су упознати са тим да се у зоолошке вртове смештају животиње из различитих крајева света. Савремени зоолошки вртови уређени су тако да свака животиња око себе има, додуше углавном много мањи, али ипак простор сличан ономе у којем иначе живи у природи: видра има базен за пливање и неколико трулих пањева у које се може завући, код мајмуна је дрвеће на које се могу пењати, медвед има вештачку пећину, птице доста простора за летење, зебре довољно места за трчање. Учењем кроз игру, израдом макете зоолошког врта, ученици су сазнали више о животињама и њиховим потребама. Ученицима је радионица која је постављена као игра јако занимљива и радо учествују.

Радионица: **Оптичке илузије** у оквиру пројекта СТЕМ учионица толеранције

Са децом мигрантима школског узраста у Прихватном центру у Сомбору су реализоване активности радионице о оптичким илузијама. Како деца мигранти у тренутку реализације ове активности нису говорили ни српски ни енглески језик, одабране су активности које се реализују и без познавања језика. Ученицима мигрантима је уз помоћ слика представљен концепт различитих оптичких илузија, заједно са наставницима ангажовали су се у разним активностима, посматрали објекте. Ученици су лепо сарађивали током радионице, били су заинтересовани и учествовали су у свим активностима. На крају су учесницима радионице подељене и друштвене игре да би на користан начин проводили време у прихватном центру.

Радионица: **Мушко шишање**. Након краћег видео снимка о мушком шишању, наставница је укратко објаснила алат и прибор који се користи и шеме редоследа поступака у процесу шишања. После договора са моделом о фризури коју жели, прешло се на практичан рад. Практичан рад састојао се од шишања уз помоћ маказа и чешља, шишања машиницом са различитим наставцима, израда фен фризури, дезинфекција прибора и алата.

Уз малу трему и очигледно задовољство, ученици су учествовали су у раду. Посебно је заинтересован био младић, који је самоук и већ је имао искуства у шишању, али је упутства и корекције наше наставнице пажљиво слушао и примењивао.

Након дружења, за успомену су им остављени делови фризерског прибора и лепа осећања.

Праћење постигнућа ученика

Током трајања наставе, праћена су постигнућа ученика, док су међупредметне компетенције вредноване помоћу Евалуационог листа. Следи пример праћења међупредметних компетенција ученика. Овакав начин праћења омогућава континуирано вредновање постигнућа ученика, а не одузима много времена.

Међупредметне компетенције – Евалуациони лист

Име и презиме ученика: М. А. С. III ₂ Наставник: Б. С.					
Компетенција која се мери	Исходи који се мере	Почетни ниво	Средњи ниво	Напредни ниво	Напомена
Компетенција за учење	Позитиван и одговоран однос према учењу.		+		Споразумева се на елементарном српском језику; разуме инструкције и прати рад на часу; највише га интересује математика.
	Користи различите изворе информација и има критички однос према њима.	+			
	Мотивисан и способан да самостално планира, организује и спроводи учење.	+			
	Раздваја битно од небитног.		+		
	Примењује одговарајуће начине учења, у складу са садржајем, циљевима и интересовањима.		+		
	Самостално или у сарадњи са другима истражује и повезује нова знања.	+			
Комуникација	Невербална комуникација: испољава своје потребе.			+	Научио да се представи на српском језику; зна и користи основне поздраве и делимично разуме разговор у школи; уважава саговорника.
	Невербална комуникација: испољава своја осећања.		+		
	Вербална комуникација на енглеском језику.	+			
	Вербална комуникација – уме јасно да изрази своје потребе и осећања.		+		
	Уважава саговорника, а своје мишљење и ставове изражава на конструктиван начин.			+	

Сарадња у групи и активно учешће у животу школе	Прихваћеност од стране одељења.			+	Прихваћен од вршњака; Одговорно и савесно извршава заједничке активности. Поштује ред у школи.	
	Поштује друге чланове групе, као и они њега.			+		
	Поштује ауторитет наставника и норме понашања у школи.			+		
	Активно учествује у раду одељења или раду у пару.		+			
	Одговорно и савесно извршава заједничке активности.			+		
Одговоран однос према здрављу, личној и општој хигијени	Познаје и примењује одржавање личне хигијене.				+	Има одговоран однос према здрављу, личној и општој хигијени.
	Води рачуна о хигијени простора.				+	
	Негује и развија здраве стилове живота.				+	
	Препознаје сигурносне и здравствене ризике.			+		
	Предвиђа и избегава опасне ситуације.				+	
Решавање проблема	Препознаје проблем, рашчлањује га на делове и уочава везе међу тим деловима (у оквиру предмета који учи).				+	У сарадњи са парњаком/ наставником преиспитује начин решавања проблема.
	Решава проблем према наученој стратегији, примењујући знања и вештине обрађене на датом часу.				+	
	Самостално или у сарадњи са парњаком/ наставником преиспитује начин решавања проблема.			+		
	Презентује и дискутује резултате свог рада.			+		
	Користи стечене вештине и знања у новим ситуацијама.				+	

Естетска димензија	Слободно се уметнички изражава.	+			Има позитиван однос према сопственој и култури других заједница.
	Позитиван однос према сопственој и култури других заједница.			+	
	Отвореност према новом уметничком стваралаштву и њихово уважавање.	+			
Рад са подацима и информацијама	Разликује информације од чињеница.	+			Савладао обрађене облике сабирања, одузимања, множења и дељења до 1000; научио рад са мерним јединицама (дужина, запремина, маса, време); тражи помоћ код текстуалних задатака.
	Рад са бројевима и мерним јединицама.			+	
	Рад са графиконима и дијаграмима.			+	
	Рад на тексту.	+			
Дигитална компетенција	Познаје и примењује информатичка средства (компјутер, интернет)				У школи нема дигиталне наставе.
	Препознаје предности, ризике и опасности интернета.				
	Успешно претражује информације.				
	Процењује релевантност и поузданост информација.				

За ученике који су похађали наставу онлајн и нису долазили у школу, наставници су попуњавали сличне табеле за праћење које су биле подељене са координаторима школских тимова. Подаци о напредовању ученика били су доступни у сваком тренутку запосленима у школи који су могли да прате и вреднују рад ученика.

За све ученике, припремљени су Школски извештаји и пратећа педагошка документација, уколико је то било могуће. Школски извештај је документ о постигнућима ученика. У њему се двојезично наводе области, знања и вештине које је ученик у току наставе усвојио и савладао. Њиме се показује шта је ученик учио и до ког нивоа је дошао. Школски извештај је веома значајан документ посебно за ученике који настављају школовање у некој од европских земаља.

Школски извештај

Школски извештај

Извештај о укључивању ученика мигранта у образовни процес за период од 1. 9. 2020. до марта, 2021.

Школа: основна/средња, назив: ОШ "Сремски фронт"

Школска година: 2020/2021.

Седиште: Шид

Држава: Република Србија

Образовни статус до доласка у Србију (ишао/ла у школу; образовање у породици, школи, завршени разреди...)

Први разред завршен у Моровићу, ОШ „Филип Вишњић“, а други разред у ОШ "Сремски фронт"

Име и презиме: S. E. K. Разред: Трећи Матерњи језик: фарси		
Опште (међупредметне компетенције)	Запажања и препоруке	Остварени ниво *
Комуникација	Невербалном комуникацијом испољава потребе и осећања. Уважава саговорника и невербално адекватно реагује. Вербална комуникација спроводи се уз помоћ преводиоца и ученик делимично разуме српски језик, али не говори. Дружељубив је. Радо учествује у свим групним активностима. Познаје и користи савремене технологије за комуникацију.	Средњи ниво
Познавање и употреба језика: 1. Српски језик	Разуме невербалне инструкције за рад (цртежи на табли, гестикулација, говор тела, пантомиме). Делимично разуме вербалне инструкције за рад на српском и енглеском језику. Препишује текстове штампаним словима ћирилице и латинице. Мотивисан је за учење.	Основни ниво
Познавање и употреба језика: 2. Енглески језик	Ученик је савладао речи које се односе на предмете у учионици, уме да се представи, да каже колико има година и одакле је, да наведе чланове породице, броји до 10 и да запише бројеве до 10 речима, познаје основне боје, називе животиња, назив за месеце у годину и годишња доба, просторије у кући и делове намештаја, називе биљака, називе врста хране, записивање назива и читање менија у ресторану, приче по сликама из живота деце.	Основни ниво

Предмет/област: Учење	Има позитиван и одговоран однос према учењу. Уз помоћ учитеља и сарађујући са другима (вршњацима) стиче нова знања. Највише воли математику – задатке са бројевима. Може да разуме основну идеју неких садржаја. Самосталан је у раду често.	Средњи ниво
Предмет/област: Сарадња	Активно учествује у раду групе – сарађује. Поштује ауторитет, норме и кодекс понашања. Доприноси раду групе и поштује друге чланове групе.	Напредни ниво
Предмет/област: Развијање естетске димензије и слободно уметничко изражавање	Препознаје сопствени таленат и слободно се уметнички изражава. Отворен према другачијем уметничком стваралаштву и њиховом уважавању.	Средњи ниво
Рад са подацима и информацијама	Има развијен појам броја и правилно употребљава цифре. Одговара му рад са илустрацијама, сликама и графиконима.	Средњи ниво
Предузетништво и иницијатива	Учествује у тимским пројектима у оквиру своје тимске улоге. Прилагођава се променама и усмерен је на развој нових вештина које примењује у практичном раду. Усмерен је на постављене циљеве.	Средњи ниво
Употреба ИКТ	Познаје и користи савремена информатичка средства (таблет, pamетан телефон) - cahoot kvizovi, google meet, google classroom, word wall	Средњи ниво

Одговоран однос према здрављу, личној и општој хигијени	Има одговоран однос према личној хигијени и хигијени заједничког простора. Разуме значај правилне исхране. Препознаје знаке болести и важност лечења.
Одговоран однос према околини и развијање еколошке свести	Препознаје и добро се осећа у концепту здравог и безбедног окружења. Својим активностима доприноси очувању здраве животне средине. Познаје најважније факторе ризика за здраву животну средину
Остале области учења (наставни предмети које је ученик похаћао):	Запажања и препоруке
Математика (Препознавање и употреба математичких појмова и операција)	Писмено сабира и одузима бројеве до 100 без прелаза, са прелазом потребна помоћ. Множи и дели бројеве до 100 уз већу помоћ учитеља или таблице множења и дељења. У раду му је потребна значајна помоћ учитеља.
Природа и друштво	Препознаје наставне садржаје у оквиру теме Култура живљења (уз помоћ слика и цртежа препознаје насеља, занимања људи, саобраћај и понашање у саобраћају, изглед и воде наше околине), теме Оријентација у простору и времену (кретање, час, дан, седмица, месец, годишња доба, година), теме Биљни и животињски свет и тема Материјали (од чега је шта направљено), теме Делови тела човека и животиње
Ликовна култура	Служи се техникама ликовно-визуелног изражавања. Радо учествује у активностима. Разликује боје и у раду их реално примењује. Препознаје ликовне садржаје и материјале.
Музичка култура	Учествује у музичким активностима.
Физичко васпитање	Воли часове физичког васпитања. Правилно изводи форме природног облика кретања. Поштује правила игре и понашања.

Интересовања, склоности, мотивација...	Ученик је мотивисан за учење. Интересовање показује за цртање, играње и радо учествује у радионицама.
Опште препоруке (потребе за подршком ...)	Ученика треба подстицати и бодрити да настави да усваја нова знања. Подршка за даље учење српског и енглеског језика и вежбање задатака из математике.

Руководилац тима

за додатну подршку:

Директор:

Датум:

Воћењем свих ових докумената, направљен је Порфолио ученика и вреднован је његов напредак. Оваква врста праћења постигнућа ученика отвара врата за наставак школовања у Републици Србији или било којој другој земљи.

Поред рада који се одвијао у школи, направљена је мрежа подршке ученику и остварена је сарадња са:

- родитељима/другим законским заступницима – организовани су родитељски састанци и родитељима је пружена могућност праћења постигнућа детета;
- Центром за социјални рад – који је обавештен о укључивању ученика у школу;
- са НВО које раде у области подршке ученицима из осетљивих друштвених група и у области неформалног образовања остварени су синергијски ефекти подршке.

Учење на даљину

Све ово био је тежак рад у години пандемије, али је систем образовања још једном показао и доказао да су потребе детета и њихово задовољавање, посебно када је образовање у питању, изнад свега. Посебан изазов током школске 2020/21. године представљала је организација наставе за ученике који због епидемиолошке ситуације нису могли да долазе у школу. Министарство просвете, науке и технолошког развоја још једном је заједно са школама пронашло пут да омогући свим ученицима доступно образовање чак и у тешким условима. У сарадњи са колегама из Комесаријата за избеглице и миграције Републике Србије током ванредног стања (март – мај, 2020), обезбеђено је да ученици мигранти који се налазе на смештају у прихватним и центрима за азил у Републици Србији, а који су већ укључени у систем образовања и васпитања несметано прате онлајн наставу и наставу на ТВ каналима. Ослањајући се на успешну сарадњу у организацији образовања ученика миграната и тражилаца азила, школама су омогућени онлајн алати као подршка ученицима за додатно учење српског језика. На сајту УНИЦЕФ-а налазе се отворени и бесплатни дигитални алати који су коришћени током ванредног стања и касније током наставе на даљину у школској 2020/21. години. Ангажовањем установа образовања и васпитања, мигрантима школског узраста је и у школској 2020/21. години обезбеђена доступност образовања. Имајући у виду несигурну епидемиолошку ситуацију, као и ригорозне мере које су предузете у прихватним и центрима за азил, један број ученика наставу похађа онлајн, њих нешто више од 70%, док остали наставу похађају у установама. Ментори, саветници – спољни сарадници који пружају подршку школама у којима се образују мигранти одржавају редовну комуникацију са представницима Комесаријата за избеглице и миграције и представницима прихватних и центара за азил у Србији у којима су смешене породице са децом школског узраста и малолетници без пратње. Уколико ученици похађају онлајн наставу, школе достављају штампани образовни материјал у прихватне центре, а комуникација се одвија путем Вибера и Гугл учионица уз подршку колега из прихватних центара. Школе које су кориснице малих грантова пружају подршку ученицима мигрантима и набавком ИТ опреме која

је неопходна за наставу на даљину. Јачање компетенција наставника и стручних сарадника у области образовања миграната, што је једна од активности нашег пројекта, свакако је допринела бољем квалитету и доступности образовног система.

Да би се обезбедило што квалитетније и доступније образовање за мигранте/тражиоце азила, Министарство је у оквиру пројекта „Подршка систему управљања миграцијама у Србији – Побољшање капацитета за прихват, унапређење услуга заштите и приступа образовању“, уз подршку Међународне организације за миграције ИОМ као имплементационог партнера, реализовало активност превода образовних садржаја на матерње језике ученика миграната. Наставници из школа припремају градиво у оквиру наставних тема са најважнијим информацијама за сваки разред и предмет за основну школу. Овај материјал се преводи на арапски, фарси и урду језик и доставља ученицима мигрантима који наставу похађају на даљину због епидемиолошке ситуације.

У реализацији програма Специјалне мере за јачање капацитета Републике Србије за реаговање у ефикасном суочавању са појачаним мешовитим миграционим токовима – „Подршка систему управљања миграцијама у Србији – Побољшање капацитета за прихват, унапређење услуга заштите и приступа образовању“ учествовао је велики број основних и средњих школа.

Активности су реализоване у периоду 13. 12. 2019. – 30. 09. 2021. године. Имплементациони партнер Министарству у реализацији овог пројекта је Међународна организација за миграције (ИОМ).

Материјали коришћени у раду су примери из школа:

ОШ „Миле Дубљевић“, Боговаћа
ОШ „Вера Благојевић“, Бања Ковиљача
ОШ „Средмски фронт“, Шид
ОШ „Бранко Радичевић“, Шид
ОШ „Вук Караџић“, Тутин
ОШ „Радоје Домановић“, Ниш
ОШ „Петефи Шандор“, Дорослово
ОШ „Јован Цвијић“, Београд
ОШ „Јован Ристић“, Београд
ОШ „Раде Драинац“, Београд
ОШ „Јован Поповић“, Београд
ОШ „Краљица Марија“, Београд
ОШ „Васа Пелагић“, Београд
ОШ „Олга Перов“, Београд
ОШ „Јован Цвијић“, Београд
ОШ „Светозар Марковић“, Врање
ОШ „Радоје Домановић“, Врање
ОШ „Светозар Марковић“, Врање
ОШ „Братство јединство“, Сомбор
ОШ и СШ са домом ученика „Перо Кузмјак“, Сомбор
СШ „Свети Сава“, Лозница
СШ „Свети Сава“, Сомбор
Гимназије „Сава Шумановић“, Шид
Медицинске школе „Надежда Петровић“, Београд

Издавач:

Министарство просвете,
науке и технолошког развоја
Републике Србије

Координатор пројекта:

Међународна организација
за миграције (ИОМ)

Аутори прилога:

Ученици и запослени у школама које
похађају ученици мигранти у Србији.

Дизајн:

DNA Communications

Штампа:

Футура

Београд, 2021. год.

За текстуални и фотографски садржај ове публикације одговоран је издавач. Текст и фотографије у овој публикацији не одражавају нужно и ставове Европске уније нити Међународне организације за миграције (ИОМ).

Ниједан део ове публикације не сме бити преведен, репродукован или пренет, ни у једном виду и ни на који начин, електронским (ЦД, интернет итд.) или механичким путем, укључујући фотокопирање, снимање или неки други вид складиштења информација или њиховог смештања у системе за даље преузимање, без претходне писмене дозволе.

Ова публикација настала је у оквиру Подршке Европске уније управљању миграцијама у Републици Србији. Европска унија (ЕУ) је највећи донатор Републике Србије у управљању миграцијама. Од средине 2015. године, када је почео повећан прилив миграната на територију Републике Србије, ЕУ је донирала више од 130 милиона евра и тако је обезбедила хуманитарну помоћ и заштиту миграната, а посебно деце, адекватне услове смештаја и живота у прихватним и центрима за азил, укључујући храну, здравствену негу и образовање, помоћ локалним заједницама где су смештени мигранти како би се ојачала социјална кохезија, помоћ Републици Србији при управљању границама и борби против трговине људима, као и помоћ за изградњу капацитета институција Републике Србије које су укључене у управљање миграцијама. Такође, ЕУ је подржала Србију са више од 28 милиона евра да ефикасно контролише границе и тако допринесе безбедности грађана Србије, унапреди безбедност на граничним прелазима и спречи криминалне активности, и тако омогући брз проток путника и робе (интегрисано управљање границом).

За више информација о активностима које се реализују у склопу Подршке Европске уније управљању миграцијама у Републици Србији посетите:

<http://euinfo.rs/podrska-eu-upravljanju-migracijama/>